

Postcolonial Criticism and Biblical Interpretation är hans senaste bok. Då postkoloniala studier inte hör till «mainstream»-forskningen börjar Sugirtharajah med att i Del 1 presentera grundläggande kunskaper för att förstå den postkoloniala diskursen. Han gör detta på ett bra och tydligt sätt. I kapitel 1 redogör han för hur kritiken uppkommit och går igenom centrala begrepp som «postkolonial», «imperialism», «kolonialism», «neo-kolonialism», «hybriditet» etc. När man läser Sugirtharajahs beskrivningar blir man varse att postkolonialism inte är en fast «kodifierad» diskurs. Detta märks inte minst när han själv kritiserar den tonvikt som man har lagt vid trion Edward Said, Homi Bhabha och Gayatri Spivak som de tre postkoloniala teoretikerna. Dessa brukar framhållas som de som först formulerade postkolonial kritik under 80-talet. Sugirtharajah förnekar inte deras betydelse för den postkoloniala diskursen, men påpekar att ingen av dessa tre teoretiker någonsin har sagt sig vara postkoloniala i sitt skrivande och att det dessutom fanns/finns fler som varit med och lagt grunden för postkolonialt tänkande. Sugirtharajah är överlag mycket kritisk till allt som kan uppfattas som centrerande till en maktposition. Detta lyser igenom i all hans litteratur. Man finner t. ex. stundtals det som brukar kallas för «namedropping». Inte «namedropping» i vanlig mening där författaren i tid och otid nämner akademiskt betydelsefulla personer inom ämnet utan istället «namedropping» av mer okända forskare som inte tydligt «nischat» sig i ämnet än. Samma teknik använder han sig av vid bibelhänvisningar. Han citerar inte en och samma översättning utan hoppar mellan en rad olika i syfte att markera att ingen översättning bör stå över någon annan. Att ta upp alternativ för att visa på bredd är en av postkolonialismens uppgifter. Enskilda kulturbundna perspektiv (t. ex. västerländsk exegetik och bibelöversättning), har blivit globalt breda i sin dominans, vilket har lett till att de i marginalerna har exkluderats.

I Del 2, kapitel 5, ger Sugirtharajah exempel på sådan dominans. Han gör där en analys av Englands storverk *King James Version* genom att teckna dess bakgrund, dess bundenhet till sin kontext, språket och spridningen av den som «the text for the empire» under kolonialtiden. Han fokuserar problemen med att den har kommit att fungera som «urtext» i vars skugga mycken bibelöversättning har kommit att hamna. Som exempel tar han upp den tamilska översättningen (1841) vilken av «Madras Auxiliary of the British and Foreign Bible Society» tvingades följa *King James Version*. Sugirtharajah förespråkar en större bredd vid bibelöversättandet eftersom det inte finns en neutral kultur med ett kulturneutralt språk. Han menar att nutidskontexten bör få större utrymme. Det är som Sugirtharajah påpekar: att slakta en gödkalv är inte så

lyckat i alla kulturer, speciellt inte i den indiska där kor och kalvar inte bör gå sådana öden till mötes. I den kontexten kommer man närmare textens ursprungs-betydelse genom att översätta «kalv» med «lamm».

Sugirtharajahs bok innehåller information, kritik och nytolkning. Som exeget är den utmanande att läsa. Man blir plågsamt medveten om att Väst länge utgjort ett maktcentrum vad avser exegetik och bibelöversättning och att forskningen inte befinner sig på neutral och objektiv mark. Objektivitetens omöjlighet är i och för sig inget nytt, men den postkoloniala diskursen utmanar ytterligare genom sin globala anknytning och vilja till att relevansgöra antika texter utan att för den saken skull negligera deras historicitet. Boken är mycket läsvärd!

Anna Runesson

Beate Ego, Armin Lange och Peter Pilhofer (utg.): *Gemeinde ohne Tempel: Zur Substituierung und Transformation des Jerusalemer Tempels und seines Kults im Alten Testament, antiken Judentum und frühen Christentum (Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament, 118). 519 sid. Mohr Siebeck, Tübingen 1999.*

Hur omtolkade och ersatte man Jerusalems tempel och dess kult då deltagande i denna av olika skäl omöjliggjordes? Förevarande volym, vilken är ett resultat av ett symposium hållet i Greifswald 1998, vill besvara frågan utifrån tre situationer i Israels historia då tempelsubstitution nödvändiggjordes: när templet var förstört (587 f. v. t. och 70 e. v. t.), när somliga grupper ansåg det orent eller på andra sätt diskvalificerat och tog avstånd från templet som religiös institution, samt när judar bosatta i diasporan p. g. a. avståndet till Jerusalem inte kunde delta i kulturen. Tyngdpunkten ligger på teologiska perspektiv och den huvudsakliga tidsramen sträcker sig från 520 f. v. t. till 135 e. v. t.

Boken är indelad i sex delar: I. Altes Testament, II. Umwelt, III. Hellenistisch-römische Zeit, IV. Qumran, V. Die Synagoge und die rabbinische Literatur, VI. Neues Testament und Alte Kirche. Var och en av dessa avdelningar innehåller ett antal fristående artiklar, sammanlagt 28 stycken. Ett axplock av de viktigare bidragen från bokens respektive delar ser ut som följer.

Ina Willi-Plein ställer den ofta förbisedda frågan: Warum mußte der Zweite Tempel gebaut werden? Det var ingalunda en självklarhet att templet skulle återuppbyggas och det dröjde relativt länge innan beslutet, fattat av den persiska kolonialmakten och ledarskapet i Jerusalem, kunde förverkligas. I artikeln breddas perspektivet och det undersöks kritiskt *vem* som ville det

andra templets existens och varför. Alltför länge har forskningen dominerats av den ideologi vinnarna propagerade, till men för en mer realistisk historieskrivning. Man måste på allvar ställa frågan om templets förstörelse verkligen var ett teologiskt problem i exilen och tiden därefter och, i så fall, för vem? Här diskuteras såväl politiska som religiösa aspekter av problemet.

Kategorin *Umwelt* innehåller endast två artiklar: Dieter Kurth, «Ägypter ohne Tempel» och William Horbury, «Der Tempel bei Vergil und im herodianischen Judentum.» Artiklarna ställer volymens frågor till icke-judiskt material i syfte att belysa antik judendom utifrån dess samtida kontext. Greppet är väl motiverat och i synnerhet underökningen av Egypten fyller här en viktig funktion. Två huvudproblem diskuteras, nämligen *tidslig frånvaro* av tempel då byggnader renoverades, och *geografisk frånvaro* då nya landområden inkorporerades i riket och då egyptier emigrerade och därmed också miste möjligheten att delta i hemortens tempelkult. Det visar sig i det sistnämnda fallet att egyptiernas gudar «följde» sina tillbedjare utanför hemlandet på så sätt att böner kunde framföras på andra platser: tempellöshet var inte ett teologiskt problem. Det är svårt att förstå varför inte fler bidrag som behandlar icke-judisk religiositet har inkluderats, i synnerhet när resultaten i så hög grad vidgar perspektiven. Det är till och med så att nämnda fenomen i den «egyptiska diasporan» visar på och stärker antagandet att det geografiska avståndet till templet i Jerusalem var teologiskt oproblematiskt för diasporajudar, vilket ifrågasätter en av volymens huvudfrågor, nämligen den om tempelsubstitution p. g. a. geografiskt avstånd.

Jörg Frey ägnar sitt bidrag åt några av de judiska tempel som fanns utanför Jerusalem i hellenistisk-romersk tid: «Temple and Rival Temple: The Cases of Elephantine, Mt Gerizim, and Leontopolis.» Åter igen betonas det att historikern inte får låta sig förledas av i detta fall deuteronomistisk ideologi, vilken bara erkände Jerusalems tempel. Verkligheten var, som alltid, mer komplex. Inte under hela den epok som det andra templet stod i Jerusalem var detta det enda judiska templet i den dåtida världen. Frey betonar de politiska aspekterna som den främsta orsaken bakom de «rivaliserande tempel» han undersöker. Jag instämmer i detta, men fortfarande märks hos Frey den ideologi som deuteronomisterna propagerade så effektivt för 2500 år sedan: perspektivet är trots allt det från tempelberget.

Tempel och prästerskap är, kan tyckas, oupplösligt förenade, men vad händer med prästerna i en kommunitet utan tempel? Frågan behandlas förtjänstfullt hos Florentino García Martínez, som analyserar prästernas funktioner i Qumran. I denna

sekt förändligades inte prästerskapet som hos vissa kristna författare (1 Pet. 2:9; Upp. 1:6; 5:10; 20:6). Flera av de traditionella prästerliga uppgifterna, som inte relaterade till offerkulten, bibehölls. Prästerna fungerade som bl.a. lärare och domare, och de hade auktoriteten att skilja rent från orent. Intressant att notera är att synagogforskningen idag mer och mer betonar prästernas framträdande roll också i synagogorna, en teori som väl överensstämmer med och kan belysas av Martínez slutsatser om Qumran.

Synagogan har dock en egen avdelning i volymen. Flera av bidragen här och i nästkommande avdelning om NT och kyrkan förtjänar uppmärksamhet, även om vissa artiklar, som F.G. Hüttenmeisters, inte tillför något nytt. Jostein Ådnas artikel om «Jesus symbolic act in the temple (Mark. 11:15-17)» utgör en sammanfattning av en del av hans avhandling (1993) och hävdar att Jesu tempelrensning syftade till att upphäva kulten som förmedlare av försoning. Här finns en rad problematiska utgångspunkter som inte är självklara och som, om falsifierade, omkullkastar teorin.

Om volymen som helhet måste sägas att den ger ett något disparat intryck. Indelningen i huvudavsnitt är godtycklig och följer olika kriterier: Kanon (GT, NT, rabbinsk litteratur); kronologi (Hellenistisk-romersk tid); geografi/etnicitet (*Umwelt*); sociologi och tema (Qumran, synagogan). Man kan också ifrågasätta varför synagogan och rabbinsk litteratur behandlas tillsammans under en rubrik, då det kan ge intrycket att den förra var en rabbinsk institution. Bakom systematiserade indelningar ligger oftast vissa perspektiv och synsätt, vilka påverkar läsaren att tänka i vissa kategorier. Detta kan försvåra för alternativa tolkningsmöjligheter, men också hindra gränsöverskridande mellan olika discipliner. Ett exempel här är kanonindelningen. Bättre hade därför varit om indelningen hade följt ett tydligt och så litet belastat kriterium som möjligt, t. ex. kronologiskt eller geografiskt.

Trots att behållningen ligger mer i de enskilda bidragen än i den övergripande strukturen måste ett tack framföras till utgivarna, som i denna bok samlat några av de främsta forskarna inom skilda vetenskapsgrenar för att fokusera ett problemkomplex på ett mycket givande sätt. Om ett nytt symposium skall anordnas vore ett förslag att det primärt ägnades åt *Umwelt* och de social-psykologiska och politiska faktorer som kan skönjas bakom de historiska skeendena som är föremål för (re-)konstruktion.

Anders Runesson